

«Ոչ որ կրնայ նեղուիլ իւր նաև կրօնական կարծիքներուն համար, բաւական է որ ասոնց արտայայտութեամբը ըստ օրինի հաստատեալ հասարակային բարեկարգութիւնը չխանգարի:»

Յօդ. 11 երորդ.

«Իր խորհուրդները և կարծիքները ազատօրէն ուրիշին հաղորդելը մարդուս ամենէն թանկագին իրաւանց մին է. ուստի ամեն քաղաքացի կրնայ ազատօրէն խօսիլ, գրել, տպել, այն թէ ու թեամբ որ անկեալ պատասխանատու պիտի ըլլայ և թէ ըստ օրինի որոշեալ պարագաներու մէջ չեղծէ իւր այս ազատութիւն:»

Ընդհանուր պատրաստութիւնք Սահմանադրութեան.

«Սահմանադրութիւնը ամեն մարդու խօսելու, գրելու, տպելու և իւր խորհրդածութիւնները հրատարակելու ազատութիւնը կը հաստատէ իրր բնական և քաղաքացի իրաւունքներ. և անոր գրութիւնները չհրատարակուած որ և է քննութեան կամ տեսութեան մը չեն կրնար ենթարկուիլ:»

Գլուխ. Գ. Յօդ. 1. «Օրէնսդիր ժողովին խորհրդածութիւնները հրատարակու պիտի ըլլան, և իրենց նիստերուն արձանագրութիւնները պիտի տպուին:»

Յօդ. 17 երորդ.

«Ոչ որ կրնայ քննութեան կամ ամբաստանութեան ներքեւ իյնալ իւր որ և է նիւթի վրայ ապած հրատարակած գրութեանցը պատճառաւ: Արեւի է այս՝ երբ այնպիսին գիտմամբ օրինաց անհնազանդութիւն կը քարոզէ, հաստատուած իշխանութիւնները կը նուաստէ, անոնց գործողութեանց զիմադրելու կը գրգռէ և կամ կը զրգռէ ընել ինչ որ ոճիր կամ յանցանք կը համարուի օրէնքին առջև:»

«Արեւի է քննադատել հաստատուած իշխանութեանց գործողութիւնները. բայց եթէ մէկը կամովին զրպարտելու ըլլայ հասարակային պաշտօնատարաց անբծութիւնը ու անոնց իրենց պաշտօնը վարելու մասին ունեցած գիտաւորութեանց ուղղութիւնը, այնպիսին կրնայ ամբաստանուիլ իւր վերադարձութեանց ենթակայ եղողներէն:»

Յօդ. 18 երորդ.

«Ոչ որ իւր տպած կամ հրատարակած գրութեանցը համար կրնայ դատի ներքեւ իյնալ՝ թէ պատժական և թէ քաղաքացի տոնի մ'առջև, եթէ դատաւորներու ժողով մը, նախ և առաջ չըհաստատէ և չյայտնէ. Եւ, թէ ամբաստանեալ գրութեան մէջ յանցանք կայ. Ի, թէ դատի ներքեւ իյնողը յանցաւոր է:»

Ետեւ ևն ահա Պրանսայի սահմանադիր և Էդուարդին ժողովներու հրատարակած անմեղ սկզբունքները, սկզբունքներ՝ առանց որոյ անհնարին է որ աղգ մը բարգաւաճի, զօրանայ և յառաջդիմէ:

ՄԼՄՈՒՄ

Եւստիւսը զործիքին վերայ արգարե չեմ գիտեր թէ ինչպէս խօսիմ, որ կարենամ նորա մարդկութեան համար ըրած մեծամեծ շնորհները ըստ օրինի և լիութի նկարագրել. և կամ գէթ վերջին արձագանք մը տուած լինիմ այն երեւի տաղանդներուն որոնք Մամուլը մարդկային բնկերութեան առաջին, գլխաւոր և մի միայն բարերարը հռչակեցին և զայն օրհնելով իրենց կեանքը կրնաքեցին այս աշխարհիս մէջ:

Ստաց ամեն պաշարութիւնները հնարաւոր եղածին չափ մէկի վանելով՝ խիստ ճշմարիտ կը լինի մեր խօսքը թէ որ ըսենք թէ մամուլն է որ մարդկութիւն հաստատեց աշխարհիս մէջ, և թէ ուր որ Մամուլ չիկայ հոն ՄՍՐԳ չիկայ. Մամուլը մարդկութիւն հաստատեց. վասն զի առանց նորա ձայնին, մարդկային ամեն ձայները չէին բռնի, և հետեւաբար տաղանդ մը ուր որ կը ծնէր հոն կը մեռնէր. ոչ օգուտ մը կունենար մարդկութեան և ոչ ալ կը ճանչցուէր իւր արժէքն. երեւելի չիլիսովայ մը, հանրապէս սիրտ մը շատ քիչերը կրնային հաւաքել քովերին, նոցա հարկ և շահաւէտ եղող հրահաններ մատակարարելու համար, բայց այնքան ազդեցութիւն կունենար որքան որ կրնայ ունենալ բեմախօսի մը քարոզները կամ պատգամները. խիստ ճշմարիտ է այն, որ վարպետ Վերասան մը ողբերգական տեսարանի մը մէջ կարող է հանդիսականներուն արտասուքն շարժել. այլ սակայն յայտնի է թէ այս ազդեցութիւնը վայրկենական է. հանդէսը կվերջանայ, կգոցուի թատրոնը և քիչ մը առաջ արտասուող ժողովուրդը իւր հրճուանայը կվերադառնայ, այնպէս ալ հանրութեան շահաւէտ եղող որ և իցէ հրահանք եթէ Մամուլ չի յանձնուի խիստ քիչերուն միայն կը մատակարարուի և ան ալ վայրկենական կերպով մարդկային ազդը խիստ քիչ իմաստասէրք ունեցաւ Մամուլի գտումէն առաջ, բայց քանի որ Մամուլը սկսաւ գործել իմաստասիրութիւնը տարածուեցաւ ամբողջ մարդկային սեռին մէջ, ամենատկար մանկիկները իմաստասիրութեան առաջին

պատուը Մամուլը շնորհիւ հեշտութեամբ կը ծաշակեն :

Մարդկութիւնը իմաստասիրութեան մէջ է , Յիսուս Քրիստոս կատարեալ մարդ լինելու համար իմաստութեան մէջ զարգացաւ . իզուր վատնուեցան , կը վատնուին և պիտի վատնուին մարդկութիւնը կատարելութեան հասցնելու համար եղած ամեն ջանքերը թէ որ իմաստասիրութիւնը ամեն մարդոյ չի բաշխուի , իսկ այս ալ անհնար է թէ որ Մամուլը չի գտնուի :

Մարգարիտը գտնուած աշխարհին կատարեալը լինելու համար կը պարտաւորի ուսանիլ ինքզինքը... «ԵՍՆԻՐ ԶԲԵԶ, իւր գտնուած ընկերակցութեան օրէնքները... «Նա որ անտէրեակէ մարդկային ընկերակցութեան ճշմարիտ օրէնքներուն՝ այնպիսին մարդկութեան ինքնութիւնէն չի բխեր, իւր գտնուած աշխարհին կազմութեանը և նորա բնական օրէնքներուն ... Նա որ աշխարհի բնութեան վերահաստատ չէ միշտ վրանդի ներքինէն, և այն բոլոր աշխարհներուն բնութիւնը կը պարտաւորի ուսանիլ՝ որ իւր գլխուն վերայ կ'ընկնէ «Մարգարիտ յաւիտեան կանոններէն վերայ գաղափար սորանալու համար ինքզինքն աշխարհներէ քննել, վերջապէս մարդս եթէ կուզէ կատարեալ մարդ լինիլ, ջորդներէն սկսեալ մինչև ամբողջ տիեզերքին վերայ հմտութիւն ստանալու է : արդեթէ ասոնք ճշմարիտ են . ճշմարիտ է նաև որ Մամուլը միայն կարող է մարդկութիւն հաստատել, վասն զի նա միայն կարող է իմաստասիրութիւնը հանրացնել . խորհէ որքան որ կրնաս , գրէ որքան որ կարելի է , այլ սակայն ասոնց օգուտը որքան կրնայ լինիլ թէ որ Մամուլն զայն տիեզերահռչակ չընէ :

Ուր որ մամուլ չիկայ հոն մարդ չիկայ . վասն զի քանի որ մարդս ճշմարիտ մարդկութեան մէջ մտնողը իմաստասիրութիւնն է , և քանի որ իմաստասիրութիւնը մամուլով միայն հնարաւոր է հանրացնել , հետեւեալս ըսել է որ՝ ուր որ մամուլ չիկայ հոն իմաստասիրութիւն չիկայ հոն կրթութիւն , մարդու և ճշմարիտ բարոյականութիւն չիկայ , և ըսել է որ մարդ չիկայ :

Մարգարիտ յառաջընթացութեամբը կտարբերի ստորին կենդանիներէն , իսկ զանի յառաջագիմութեան մէջ մտնելու համար Մամուլ կարեւոր է ,

* Մարգարիտ իմաստասիրութեան ամենալուրջն է որ կը խօսի և ոչ թէ բնականաբար , հասարակ թէ մեր ընկերային բնական հասկացման թէ որքան արդիւնատէր է կայ իմաստասիրութեան ՄԱՄՈՒԼԸ և բնականաբար մարդու ճշմարտութիւնը :

ՄԱՄՈՒԼ՝ որոյ առջև պարտի խոնարհի մարդկութիւնը , և յարգէ նորա իշխանութիւնը , վստօն զի Մամուլը չէ թէ միայն մարդկութիւն կը հաստատէ , այլ նաև իւր ծայրը հզօր և անպարտելի կը պահէ իւր ամենէն ահեղ թշնամիներուն դէմ :

(Երդմանէն)

ԻՐԱՆՈՒՆԻՔ

Չկայ աշխարհիս վրայ այնքան վայելուչ բան մը մարդու համար որքան իրաւանց պաշտպանութիւնը . իրաւանց պաշտպանութիւնը այնչափ վստօն է և գեղեցիկ որ մարդկային ազգը ասոր արժանաւորութիւնը ճանչնալով , ջնջեց այն անտեղի զրպարտութիւնները որոնք զմարդիկ կերէրէին : Աթէ բնութիւնը գերագոյն ճանչնալով ինքզինքընախառահմանեց տիեզերքը , և մարդկային ազգն ալ եթէ ստեղծուեցաւ Տէր երկրի , ուստի մեզ համար էր այդչափ վայելչութիւնները որմեր կարողութեանը չափ կը վայելեմք : Բոլ նախապաշարեալ մարդիկը զմեզ ի գերութիւն մատնելու չ'յանդգնելու համար պարտաւոր եմք զմեզ իրաւունքի սահմանին մէջ պահել :

Չոյ Վղղը այսօրչորս հարիւր տարիէ ի վեր է որ իր իրաւանցը հետ կենդանութիւնն ալ կոյ մնցուցած անբանից տեղ դրուած էր : Ինչ որ ասալի հարստացի Վղղակիցներնուս բռնութիւնը և մեր մէջը եղած անհաշտութիւնը մինչև այն աստիճան զրկեց զմեզ մարդավայել իրաւունքէ որ՝ վերջապէս պարտաւորեցանք մեր վերջի ճիգը թախելով կայնիլ մարդկութեան կեդրոնը , ուր Մատուածութիւնը բաղմուած մեզ կը պաշտպանէ : Եւ յո՛ւ կը պաշտպանէ , երբ մարդը ճարտարագետին երախտիքը չ' ու անալով փութայ յասպարէզ փառաւորութեան :

Սեր ազգութիւնը եթէ կը խորտակուի անդնդոց խաւարին մէջ , այսինքն եթէ իր փափաքին չը հասած նման՝ ր անցեալ դարերուն , այսօրս ոչ թէ միայն պիտի ընկճեալ տեսնէր ինքը զինքը՝ այլ մինչև անգամ իւր անունը պիտի անհետանար , բայց թող չայլ իւր մտաց դիտակով իւր վաղանցիկ , իւր թախառական , իւր վաւթար և իւր աննշան օրերը դիտէ , որ նոյն մեջ պիտի տեսնէ իրեն նման թախառեալ , նուազ , բայց ոչ նշանաւոր ազգութիւն մը՝ որ ինքն է : Ոմանք կըսեն թէ դարն է մեզի այս շնորհները ընողը . բայց ոչ ես կըսեմ թէ Արկնից հեղեղ մը . Այդեան Մտեմին

Հեղեղները փառամոլութեան վերջը տուին . այսօր
բոլոր ալ նոյն Հեղեղն է՝ որ Մատուածութեան շնչ-
չովը դէպ'ի մեզ կը մօտենայ եղբայրսիրութեան ու
ընկերասիրութեան սկզբունքը տարածելու :

Բսի թէ իրաւանց պաշտպանութիւնը ամենա-
զմայլելի տեսարան մ'է՝ մարդկութեան . մարդկու-
թիւնը երբ ինքզինքը ամբողջ անօր մէջ և իւրի-
րաւունքը իրեն մտատանջութեան նիւթ ընէ պար-
տէ հեծել , պարտէ հառաչել . այո՛ հառաչել ,
քանզի զգայուն սրտերը միայն կրնան հառաչել և
հառաչանքն է որ կարտաքսէ այն չարիքները որոնք
մարդուս մինչև անգամ կենդանական զօրութեանը
տէր եղած են :

Խօսքս չ'երկարեմ , այսօրս ձեզի կը ներկա-
յացուի հաշիւ մը որ ձեր իրաւունքն է , աղբիւր մը
որ իւր արագութեամբը շատ սրտեր կրնայ զովացը-
նել . այո՛ կը զովացնէ քանզի այս աղբիւրին ամենա-
քաղցր ջրերը սիրտեր կ'ոռոգեն , իսկ սրտերէ կը
յղանան ամենակարևոր խորհրդներ 'ի նպաստ հայ-
ութեան : Թող Խորենեան դպրոցի նման ամէն
դպրոցներու աշակերտներն ալ վառուիս ազգու-
թեամբ մարդկութեամբ ու իրաւանց մշտավառ բո-
ցովը , թող Խորենեան դպրոցի նման ամէն դպրոց
ևս ինք զինքը նետէ առաքինութեան մէջ ուր հը-
րեշտակներ իրաւանց ամենաշքեղ դրօշակը ձեռքեր-
նին բռնած մարդկանց կը բաշխեն . մարդկանց՝ ե-
թէ անոնց շրթանցը վայ կատարեալ մարդկութեան
ժպիտը նշխարուի :

Խորենեան դպրոցի աշակերտները ճանչցան ըն-
կերական վիճակը , վառուեցան իրաւանց փափուկ
կէտերովը . իրենց ձեռքերը պիտի երկայնցնեն ազ-
գասիրաց , որ չ'զլանան զիրենք քաջալերելու :

Թող փառաւորուի Պալատը որ իւր մանկիկնե-
րը պիտի ցցունեն իրեն ան զբօսավայրին ուր հոտա-
ւէտ ծաղկունք իրենց իրաւանց արժանաւորութեա-
նը համար արեգական ջերմութեանը կը զոհուին :

Տղայ մը իւր պզտի հասակին մէջ ոչ կրնայ անձ-
նական պատիւը պաշտպանել . և ոչ իրաւունք ճանչ-
նալ , և այս դպրոցիս մէջ , որ ես արդէն հասակս ա-
ռած ուսմունքը կը շարունակեմ , 'ի մանկութենէ
անտի ոչ ես և ոչ իմ ընկերակիցքս չ'էին առեր
մարդկութեան ճաշակը . չ'էին առեր , յիշուի է ,
քանզի չ'էր հասեր արշալուստեան ատենը որ դիշեր-
աւան նսեմութիւնը մերժուէր ու պայծառ արեգա-
կը իւր ճառագայթը սփռէր ամենուս վրայ . հիմա
մէք կ'ապրինք եղանակին ամենազմայլելի ու պարզ

տեսարանին մէջ , կ'ծծեմք մաքուր օդը և այս պա-
տիւր մեզի ընողը դպրոցիս Տնօրինութիւնն է
գաստիարակներուն ձեռամբ :

Գիտելով մեր վրան այն եռանդը որ ջերմու-
թեան աղբիւրէն կ'ըլլի , կ'ինդրենք որ ձեր սրտին
զգացած գութը յարակցելով եռանդուն պատան-
եացս աշխատութեանը հետ մի՛ վանաք 'ի պատիւ
և 'ի քաջալերութիւն դպրոցիս կիւրակէ օրերը քանի
մը ժամ զոհել Խորենեան դպրոցը ներկայանալով ,
ուր այս օրինակ կարող ըլլանք վառուիլ և քաջալեր-
ուիլ յուսով մը՝ ձեր ճակտին վրայ մեր ապագային
յատակագիծը նշմարելով * :

Լուիս Գալուպի

Եւս Գոլանեան :

ՏՔՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳԵԱՄԻՐ

ՉՈՐՍ ԽԵԼԻՑՆ ԵՂԲԱՐԲ

Չորս միլիոն եղբարք եմք մենք մէկ արիւն ,
Ի՞նչ անպատում ցնծում է այս խնդութիւն .
Սակայն վիշտ մը սրտիս վերայ ծանրանայ ,
Ի՞րր կը տեսնեմ Լ. զգա աղետից ենթակայ .
Երբ անզօր նաւ զայն կատաղի ալեաց մէջ ,
Եւ կը դիտեմ նորա անյոյս ել և էջ :

Սողբան դու մայր վշտալից ,
Քու հոգեւորք զաւակդ .
Եւ սրտով մը վշտալից ,
Սուզես փրկել մէկ հատդ :

Հապա ես ո՛հ ի՞նչպէս կրնամ գիմանալ ,
Չորս միլիոն եղբայրներս չի տեսնալ .
Կորսնցունել թէ զաւակ մը խիստ դառն է ,
Գժոխմբեր իմ կսկիծս արդեօք չէ՞ :

Թէ ինձ հնար լինել փութալ Գեթսեման ,
Արտաարժի իմ Սուրբ Փրկչիս յար նման .

* Լուս Գալուպի եւ Լուիս Գոլանեան երկուքս շրջանին Կոն-
ստանդուլուպոլիս 27 հոկտեմբեր կէտակէ որոյ վեցամեայ
որդիւնն է .

946 շրջան 20 Կարայ Ժողովաւորայ
141—պահանջ

1087 շրջան 20 Կարայ :

Երկնախառն հոն արարչիս իմ առջև,
Երցունք թափել և պաղատիլ լալագին.
Ի զուր արդեօք պիտի ելլէր իմ աղերս,
Եւքէս հոսած կրակի պէս արցունքներս:

Ենողորմ է մեր Եստուած,
Միայն այլոց ողորմած.
Քաւ, քաւ լիցի, նա մեզի,
Ենչուտ պիտի ողորմի:

Բայց ո՞վ կօտրած ջրամանով կը յուսայ,
Չուր ընդունիլ աղբիւրէ մը և կերթայ.
Երգ իմ Եզգս ալ ի նշպէս շնորհք ընդունի,
Երբ երեք մաս բաժնուած է և չէ մի:

Սարմարիոն քարեր փշոռ թէ որ ջերմ.
Կարենային արցունք թափել իմ աչեր:
Եւ մարմնիս ծակտիքներուն ամենքէն,
Փոխան քրտանց կարմիր արիւն թէ հոսէր.
Նշն վիճակաւ ես Եստուծոյ երթայի,
Եւ իւր առջև իմ փաստերս դնէի:

Պահանջէի իրաւունք,
Չի զատուէի առջևէն.
Մինչև որ նա կարեկից,
Չըլլար թշուառ իմ Եզգիս:

Ի՞նչ ցնծումով արդեօք պիտի երկնքէն:
Սլանայի ես երկնային կամարէն.
Ի՞նչպէս պիտի աւետէի իմ Եզգս,
Թէ ալ ինքն օրհնուած է Երարէն:

Կը մեղանշեմ թէ որ ըսեմ կը տենչամ,
Որ հրեշտակն աւետարէր ես ըլլամ.
Ըսել Եզգիս թէ Վեշ երկնք պատրաստ է,
Փրկել զինքն հազար ու մէկ ցաւերէ.
Միայն թէ մէյմը Եզգս ԻՄի տեսնայի:
Ոչ անջատեալ ինչպէս այժմ, մեռնէի:

ՄԻՌԻԹԵԱՆ գրօշակ,
Ծածանի մեր վրայ.
Օ՛ր երկնից բարիքներ,
Եյն ատեն կը տեղայ:

Չորս միլիօն ՀԱՅԵՐ գուք իմ եղբայրս էք,
Դուք իմ հոգիս իմ արիւնս կը կրէք:

Ուր ալ երթաք դուք միշտ Հայ էք ոչ օտար,
Ուստի սիրտս ձեզ կը սիրէ անդադար:

Երանի թէ ԱԶԳ համօրէն և սուրբեր,
Յետին ճճիք լուէին և աշխարհներ.
Տեսնէր Եստուած այս լուսնիւն զարմանար,
Նայեր չորս կողմ և զիս առջին իւր տեսնար.
Ս շտաց, ցաւոց մէջ ընկղմած և անշարժ,
Լսէր մէյմը իմ աղերսանքս սրտաշարժ:

Են ատենն ալ արդեօք նա,
Պիտի զմեզ չի գթայ.
Կրնայ արդեօք զիմանալ,
ՀԱՅՈՑ Եզգին չի գթալ:

Երանի թէ հնար լինէր ինձ հալիլ,
Եմբողջապէս արիւն արցունք կըտրուիլ.
Որ իմ եղբայր մէկ մէկ կաթիլ երթայի,
Ի ՄԻՌԻԹԻՆ զանոնք ամենքն բերէի:

ԿՐՕՆԻՔ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

Եսկից առաջ յայտնեցինք թէ անհատ մը ինչ
իրաւունքներ ունի վայելելու որ և իցէ կրօնքի մը
և Սահմանադրութեան մը նկատմամբ, և թէ ազ-
գային կառավարութիւն մը որքան իշխանութիւն
ունի այս կէտերուս մէջ անհատներու վերայ. արդ-
այս անգամ մեր խօսքին կարգին պահանջման հա-
մեմատ կը պարտաւորիմք բացատրել թէ անհատ
մը ինչ ատիւժան իրաւունք ունի իւր ազգին կառա-
վարութեան հետ բռնելիք ընթացքին մէջ և թէ
ազգային կառավարութիւն մը ինչպէս պիտի ճանչ-
նայ անհատներուն այս իրաւունքը:

Լեզուով մէկզմէկէ տարբեր եզրող ամեն ժո-
ղովուրդները (որ զատ Եզգ կը կոչուին) մարդկա-
յին ամբողջ ազգը կազմող մասերը լինելով ա-
սոնց ամենքն ալ զատ զատ մի և նոյն իրաւունքն
ունին, և քանի որ այսօր մարդկային ամբողջու-
թիւնը լեզուի տարբերութեամբ մէկզմէկէ զատ-
ուած լինելուն պատճառաւ իրենց տեղին, դիր-
քին և կազմութեան յարմար մասնաւոր ընկերա-
կան օրէնքներ ունին, և որովհետեւ ամեն ընկե-
րային օրէնքները յօգուտ հանրութեանց լինելուն
համար հանրութեան հաւանութեամբ կը ձևա-
նան, կրնգ ունին և կը վաւերանան, և որովհետեւ

Ժողովուրդն է որ իւր օրինաց հսկողութիւնը պահպանութիւնը և գործադրութիւնը խուճի մը մարդոց կը հարցնէ, հետևաբար ժողովուրդը առաջին տէրը և կարգադրողն է իւր օրէնքներուն և զանոնք գործադրող պաշտօնեաներու վերայ:

Առնցմէ կը հետեւի որ ազգ մը ամբողջացնող ժողովուրդ մը իւր սեպհական օրէնքներուն և կառավարութեան մէջ ինքն է իշխողը՝ և ոչ ուրիշ մը կամ ուրիշներ, եթէ ազգի մը օրէնքներուն գործադրութեանը ծառայողները ընդհանուրին կամացն համեմատ պարտին շարժիլ, եթէ չ ժողովուրդն ձեռք կառնու իւր իրաւունքն և հարկ եղածը կանօրինէ իւր օրէնքներու և կառավարութեան մէջ, եղած անպատեհութիւնները և անոնց պատճառները վերցընելու:

Չիկայ աշխարհիս վերայ բացարձակ և կատարեալ տիրապետութիւն մը. ամեն տէրութիւնները որքան որ Միապետ լինին, տակաւին ունին օրէնք մը որով ժողովրդեան առաջին իշխող լինելն կը հաստատուի, միապետներն ալ սահման մը ունին որ անկից անդին չեն կարող անցնիլ, և ոչ ալ կը փախաքի անցնիլ ժողովրդասէր միապետ մը. միշտ բռնաւոր մը ճանչցուած է այն միապետը որ առանց նկատելու իւր ժողովրդեան օգուտը կամ վնասը իւր կամքը իբրեւ օրէնք հրատարակած է:

Ինչպէս որ ամեն ազգ՝ մարդկային ամբողջ ազգութիւնը կազմող մասերը լինելնուն պատճառաւ հաւասար իրաւանց տէր են կամ պէտք է լինին, ասոր պէս ալ որովհետեւ ազգ մը անհատներով կամբողջանայ, ուստի ամեն մէկ անհատ մի և նոյն իրաւունքն ունին իրենց ազգութեան վերայ, և ազգի մը մէջ իկայ ամենեւին մէկ անհատ մը որ ուրիշներէն պակաս կամ առաւել իրաւունք մի ունենայ ազգէն. այս ըսածնիս տուրանալի ճշմարտութիւն մի լինելով որ և իցէ ազգի մը ամեն մէկ անհատները հաւասար և կատարեալ իրաւունք ունին և պարտաւորութիւն՝ որ շարունակ հսկեն թէ ազգային օրէնքները և թէ նոյն օրինաց պաշտօնեաները, որպէս զի տեղի չունենան այնպիսի պարտազանցութիւններ կամ օրինազանցութիւններ որ կըրնան հանրութեան իրաւունքն տկարացնել:

Ազգային կառավարութիւն մը որքան որ պատկառանաց և յարգանաց արժանի է հանրութեան կամքովը ընտրուած լինելուն համար, նոյնքան ալ հանրութիւնը կազմող անհատները իրաւունք ունին ճիշդ պահանջել ասկից օրինաց անփոքագործադրութիւնը. և ինչպէս որ յիշեալ կառավարու-

թիւնը առանց հիմնաւոր պատճառի մը անգոր հրաշակող մի և կամ հիմնաւոր պատճառաւ մը նախատողը պատժոյ արժանի է հանրութեան պատուոյն զրկանք ըրած լինելուն համար, նոյնպէս ալ պատուոյ և յարգանաց արժանի է այն անհատը որ հիմնաւոր պատճառաւ մը վայելուչ ոճով մը կը բողոքէ կառավարութեան այս կամ այն պակասութեանց դէմ անցնելով հանրութիւնը և նորա իրաւունքները ռանակոխ լինելու վասնդին մէջ չի յնան:

Հիմա առնցմէ կը հետեւի թէ՛ ամեն անհատ և մանաւանդ Խմբագիրը որքան որ արտօնութիւն չունին հանրութեան կամքովն հաստատեալ կառավարութեան մը դէմ խօսելու և գործելու, նոյնքան ալ իրաւունք ազատութիւն և պարտաւորութիւն ունին ի սէրն հանրութեան պատուոյ և իրաւանց վայելուչ ոճով բողոք բառնալու կառավարութեան դէմ՝ երբ նա այն իօի ընթացք մը կունենայ կամ գործ մը կը գործէ որ համաձայն չէ ազգային օրինաց, և ազգային կառավարութիւն մը իրեն դէմ նախատինք համարելու չէ երբ անհատ մը կամ Խմբագիր մը իրեն սցս կամ այն օրինաւոր առաջարկութիւն մը կըրնէ և կամ օրինաւորաբար և իրաւամբ կը բողոքէ իրեն այս ինչ կամ այն ինչ ընթացքնուն դէմ որ համաձայն չէ Ազգային օրինաց. հասարակութեան կողմանէ ընտրուած Կրեւորութիւններն անգամ չէ թէ միայն ժողովրդեան իրաւունքն պիտի պաշտպանեն և նորա օգտին համար լինելիք միջոցները յառաջացնելու են, այլ նաեւ անհատից այս իրաւունքն ալ ճանչնալու են:

(Երանալիք)

ՄԵ

Մահն իւր անբուժելի և դժոխքներ հարուածովն զրկեց զմեզ այնպիսի անձէ մը, որոյ շիրմին վերայ արժան է որ ամեն Հայու արտասունք հոսի. այս անձը ԹԵՒԷՍԻՆԵՆԵՐՈՒՆԵՐՈՒՆԵՐ որ մեր ընկերականութեան մէջ նոր սկսեր էր փայլիլ իւր դրական աշխատասիրութիւններովն և ազգային համար մեծ յոյս կուտար: Եւ մերօրէն Եւթիմի Խմբագիրն էր և հարկաւ Խմբագրական պաշտօնին մէջ պիտի փայլէր յօգուտ Հայութեան արտասուած չէ հայեր այսպիսի անձի մը կորուստը որ դեռ հաշիւ երիտասարդութեան ճաշակնաւոր էր:

ՉՈՒՍԲԱՆԻ ԽՕՍԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Լըրիկ, կնկան և կանանց վերայ վստահութիւն չունեցող քառասուն և հինգ տարեկան ամուրիի մը մէջ:

Լճաւի. ԲՈՒՏ՝ դու յիմարին մէկն ես պարոն, մի՛ ջանար ինձ հաւատալնել թէ դու գիտութիւն ունիս ընտանեկան երջանկութեան վերայ:

Լըրիկ. Կը լսեմ, ի՞նչ կըսէ իմ կինս:

ԿԻՆ. Ընչուշտ կը լսեմ, և շատաւր թէ որ ես իւր կինը լինէի չէ թէ միայն նորա հանդերձը ես պիտի հագնէի, այլ իմ հանդերձներս ալ իրեն պիտի հագնէի, ըստ որում նա կէս կին մըն է, և ան ալ գէշ կէսը:

Լճաւի. Սատանան վստահի քեզի և քու սեռիդ, թէ որ այդ բարեբաղդութեան արժանի լինիր. գիտցիր Տիկին որ ես եմ մի միայն այն մարդը որ գիտեմ թէ կին մը ինչպէս սանձելու է, ձեզի բանտ կը վայելէ, ի՛նչ, ապառաժութիւն ըստ ուսման կնիկներու համար չէ:

ԿԻՆ. Թէ որ ես քու կինդ լինէի, այն ատենը պիտի տեսնէիր թէ ես ոչ քեզմէ պիտի վախնայի և ոչ ալ քու եղբիւրներէդ:

Լըրիկ. Կեցցես իմ կինս. է՛յ պարոն ծերուկա, ասոր ի՞նչ ըսելիք ունիս:

Լճաւի. Ե՛րբ տեսալ խօսքերը ինձ չեն վերաբերիր որ պատասխանեմ, դուն գնա՛ խորհէ և թող ամեն անոնք խորհն՝ որ քեզ կնամանին. իմ սկզբունքս է դուրներս գոցել որ գող չի մանայ. իսկ եղջիւլաւոր չը լինելու համար գլուխս ալ միշտ գոց պիտի պահեմ. չէ տիկին իմ տանս մէջ ամեն բան կարգ և կանոն պիտի ունենայ, և ամեն օրուս ամեն մէկ վայրկեանները մէ յմէկ գործի համար պիտի որոշուին. իմ տանս մէջ, ծոյլութիւն, պարապ խօսակցութիւններ, և խմելիքներ տեղի չի պիտի ունենայ, իսկ երթեկութեան գալով երեք հատ ոչխարի շուն պիտի պահեմ տանս մէջ որ կնիկները ներս իսկ էրիկ մարդիկները միշտ դուրս ընեն երբ որ ես տունը չի գտնուիմ:

Լըրիկ. () Պարոն, այդ ընթացքով դու հարկաւ կէս էրիկ մը կամ արքունի պահապան մը պիտի լինիս:

Լճաւի. Ըմենեի՛ն, ամենեի՛ն, ինչու որ ես խիստ զգայլ պիտի լինիմ որ տանս մէջ գտնուած ամենափոքրիկ բանալիներն անգամ քովս պահեմ... չէ, չէ կնիկներու ամենեկին վստահութիւն չըլնիր,

կրակը զուրին կը յանձնուի՛, սանձէ՛ կինդ Պարոն, սանձէ՛ որ ուղիղ քալէ, ըստ որում կին մը երբ իւր կամքին թողուի առաջին երթալիք տեղն դժողքն է... բայց... քեզ նման յիմարի մը խորատալը խողի մը առջև անգամանդներնետել է:

Լըրիկ. Ուրախ եմ որ ինձ պէս խողի մը անգամ մանդ մը շնորհեր են. միայն թէ կը ցաւիմ որ դուն պիտի խաբուիս:

ԿԻՆ. Ե՛րբ պարոն ամուրի, թէ որ ես քու կինդ լինէի, այնքան պիտի սիրէի քեզ որ աչքերդ գոցէիր:

Լճաւի. Ե՛լ ես ալ քեզ պարկի մը մէջ պիտի գնէի, ջերմութիւնդ մեղմացնելու համար ամեն երակներէդ արիւն պիտի հանէի և օրն մի անգամ քիչ մը ապուրով զքեզ պիտի կերակրէի. և թէ որ քիչ մը աւելի շարժէիր սրունքներդ պիտի կոտրէի այս ամենքը պիտի չի վերջացնէի մինչև որ տան մէջ նստիլ սովորէիր:

Լըրիկ. Պատասխանէ՛ կինս քեզ տեսնեմ:

ԿԻՆ. Իսկ ես աշուրներդ հանելով վրէժս պիտի լուծէի. և քու կացութիւնէդ օգուտ քաղելով Նոյնաբէթ թագուհիին չափ տարփած ունեւր պիտի ունենայի, և այսչափով ալ գոհ չլինելով ապուրիդ մէջ այնպիսի բան մը պիտի նետէի որով դեռահաս որբայրի մը լինէի:

Լճաւի. Ե՛րբ դուն ոչինչ ես. էրիկդ քեզայնքան եղծեր է որ շիտկուելու տեղդ չէ մնացեր, բայց տուր ինձ սյուսիսի կին մը որ անգամ մը ինձ վերաբերի, և տես թէ չեմ մի կրնար զայն ոչխարի շան նման հնազանդ ընել, գառնուկի պէս հեղմեղուի պէս ժրաջան, նապաստակի պէս քծնող, ժամացոյցիս պէս ուղղագնաց. և ներքինիի մը պէս ալ հանդարտ, բայց թէ որ ասոր հակառակը պատահի թող զիս վանդակի մը մէջ գնեն և նոր տեսնուած հրէշի մը նման ամենուին գուցեն:

ԿԻՆ. Ե՛լ ելլաւ կինի թէ որ զքեզ զրամով ծախքեն իբրև մլուկներն սպաննող, բայց պիտի հարկաւ օրմն ալ քեզ տեսնենք որ դու ալ էրկանս չափ յիմար մը դառնաս. վաճառ զի քեզմէ՛ ի՛ զատ ուրիշ մարդ մը չիկայ ամենեկին որոյ վերայ աւելի հաւանականութիւն լինի որ ամուսնանալուն պէս զղման ողբերը սկսի երգել և կրկին պատկով մը պոսկուի:

Լճաւի. Մայ՛ վայ. ուհ...:

ԿԻՆ. Ե՛րբու չունին որ միտքդ բանիւ բացատրես ասոնչ, ոչխարամիտ:

Լըրիկ. Ե՛րբու գեղեցկախօս կինս. կերդնում

